

مناسبت‌های ماه رمضان

محمد عابدی

با همکاری روابط عمومی دفتر تبلیغات اسلامی

رضاعلیه

حضرت امام رضا(ع) در سال ۲۰۱ قمری به دستور مأمون عباسی، به مرو آمد. مأمون، نسبت به حضرت، تجلیل و تکریم تمام کرد و تا جایی که خواص دوستان و اصحاب‌اش را جمع کرد و گفت: «ای مردم! من، در آل عباس و آل علی(ع) تأمل کردم و هیچ کس را افضل به امر خلافت، از علی بن موسی(ع) ندیدم». پس رو به حضرت کرد و گفت: «من، می‌خواهم خلافت را از خود خلع و به شما تفویض کنم». حضرت فرمود: «اگر ایزد، خلافت را برای تو قرار داد، جایز نیست آن را به دیگری واگذاری و خود را بر کنار سازی و اگر از تو نیست، اختیار نداری آن را به دیگری تفویض کنی». حضرت، بدین وسیله نامشروع بودن حکومت آنان را اعلام کرد.

مامون، از او خواست امر خلافت را بپذیرد، ولی امام نپذیرفت تا این که نوبت به تهدید رسید که امام پذیرفت و در شرایط اجبار، وجدان بیدار مردم و

آن چه می‌خوانید، مربوط به رویدادهایی است که در ماه مبارک رمضان سال‌های مختلف به وقوع پیوسته است.

ذکر نکات زیر ضروری است:

- ۱- تنها، یاد آوری رویدادها بر عهده‌ی این تحقیق است، و افزودن مطالب لازم برای منبر، به مناسبت هر شخصیت، و تحقیق و تفحص، بر عهده‌ی مبلغ محترم است.
 - ۲- به خاطر حجیم نشدن مطالب گاه تنها به ذکر واقعه بسنده شده و از توضیح خودداری کرده‌ایم.
 - ۳- در بخش‌هایی از تقویم، با هماهنگی «واحد تحقیقات دفتر تبلیغات اسلامی» از تقویمی که آنان تهیه کرده‌اند، سود برده‌ایم، ولی طرح این تقویم، در ماهنامه‌ی کوثر چاپ شده و اینک با نگرش جدید برای آگاهی مبلغان چاپ می‌شود.
- ۱ رمضان (۲۰۱ هـ.ق).
- تفویض ولایتمهدی به امام

حاضران دانستند که پذیرش ولایت عهدی، به معنای تأیید حکومت نیست.

آن چه مأمون را وادار ساخته بود که خلافت و حکومت را، علی الظاهر، تقسیم کند، چیزی جز قدرت معنوی و احتمال سهمگین شدن خشم عمومی نسبت به غصب خلافت نبود و این، نقطه‌ی اوج قدرت ائمه بود که در عین حاکم نبودن، بر دل‌ها حکم می‌راندند.

● ۱۰ رمضان ۴۲۸ هـ.ق.

□ ۲- درگذشت شیخ الرئیس ابو علی حسین بن عبدالله معروف به ابن سینا.

پدرش، عبدالله، از بلخ و مادرش، ستاره، از بخارا بود و خود ابو علی در صفر سال ۳۷۰ هـ.ق متولد شد. وی به خراسان و سپس گرگان آمد و در چند شهر توقف کوتاهی کرد. عاقبت، در همدان، ساکن شد و به خاطر علم فراوان و شهرت‌اش، دانش جویان از هر سو به همدان هجوم بردند و به این ترتیب، مرکز ثقل فلسفه و طب، از بغداد به ایران منتقل شد.

وی، حدود صد کتاب و رساله نوشت و ۵۴ یا ۵۸ سال عمر کرد. برخی نیز ۶۳ سال دانسته‌اند.

● (۳ رمضان ۹ هـ.ق)

□ وقوع غزوه تبوک

این غزوه، در سال نهم هجری بین

مسلمانان و رومیان، روی داد و بی آن که نبردی صورت گیرد، به صلح انجامید. در بازگشت از این غزوه، قصه‌ی اصحاب عقبه واقع شد و منافقانی که قصد جان پیامبر اکرم ﷺ را کرده بودند، رسوا شدند. این جنگ را چون به رسوایی منافقان انجامید، «جنگ تبوک» یا «فضحه (رسوایی)» یا «ذو العسرة (به خاطر سختی رفت و آمد)» نامیدند.

● ۳ رمضان ۴۱۳ هـ.ق (۱)

□ درگذشت شیخ مفید

از مستکلمان و محدثان و فقهای امامیه بود که ریاست مذهب را در قرن نهم بر عهد داشت.

وی، در سال ۳۳۸ هـ.ق متولد شد و از اهالی عکبری از نواحی بصره بود. شیخ، از جمله کسانی است که توقیعات و نامه‌های مختلفی از ناحیه‌ی مقدس امام زمان (عج) به وی ارسال شد.

لقب «شیخ مفید» را در آغاز جوانی به خود گرفت. وی به «ابن معلم» (پسر معلم) نیز معروف بود. او، از اوثق و مطمئن ترین افراد در مذهب به شمار می‌رود.

وی، از اساتید سید مرتضی و سید رضی است.

کتاب‌های الإرشاد، الإختصاص، امامت امیر مؤمنان، کشف الأسرار...از

۱- بنا بر قولی ۴۱۱ هـ.ق.

آثار او است.

ایمان ابو طالب سنگین تر است.».

● ۹ رمضان سال ۶۰ هـ ق

□ ارسال هزاران نامه (۱۲ هزار) از سوی مردم کوفه برای امام حسین علیه السلام در این روز، مردان، کوفه گرد آمدند و دوازده هزار نامه خود را برای امام حسین علیه السلام ارسال کردند. آنان، تقاضا داشتند که حضرت، به سوی عراق بشتابد و با حکومت یزید مبارزه کند. مردان کوفه، به حضرت قول وفاداری دادند و گفتند که منتظران هستیم، اما در محرم همان سال، در مقابل او صف آرایی کردند.

● ۹ رمضان ۱۲۲۵ هـ ق

□ حمله وهابیان حجاز به نجف اشرف
وهابیان، در طول سال‌های متمادی، بارها، به اماکن مقدس شیعیان حمله کردند و هر بار با به جای گذاشتن هزاران قربانی و مخروبه کردن شهرها و حرم‌ها برگشتند.
در چنین روزی، آنان به نجف اشرف حمله کردند و مقداری از زائران امام حسین علیه السلام را در کربلا به شهادت رساندند و اموال‌شان را غارت کردند. شهرهای بصره و کربلا محاصره شد و جنایت‌های شرم‌آوری را به نام مبارزه با شرک مرتکب شدند.

بعد از وفات ایشان را سید مرتضی بر پیکرش نماز خواند؛ و در پایین مزار حضرت جواد علیه السلام و کنار قبر استادش و ابو القاسم جعفر بن قولویه قمی به خاک سپرده شد. (۱)

● (۷ رمضان سال ۱۰ بعثت)

□ درگذشت حضرت ابو طالب

ابو طالب، عموی پیامبر بود و همسرش فاطمه بنت اسد نام داشت. وی، تا زمان حیات، ریاست بنی هاشم را عهده دار بود، و اجازه نمی‌داد قریش، به حضرت گستاخی بکنند. با رحلت وی، و رحلت حضرت خدیجه سلام الله علیهما جسارت‌ها علیه حضرت رو به فزونی گذاشت و سال مصیب‌های حضرت آغاز شد.

ابو طالب، به خدا و پیامبر، ایمان داشت و پیامبر فرمود: «ای عمو جان! در کودکی، تربیت‌ام کردی؛ در یتیمی، کفالت‌ام فرمودی و در بزرگی، یاری‌ام کردی؛ ایزد، از سوی من، به تو پاداش خیر دهد.».

بعد از وفات، در قبرستانی که به نام خودش مشهور است، به خاک سپرده شد.

امام باقر علیه السلام درباره او فرمود: «اگر ایمان ابو طالب علیه السلام را در یک کفه ترازو و ایمان این خلق (آنان که ایمان ابو طالب را رد می‌کردند) را در کفه دیگر بگذارند،

۱- الذریعه، ج ۱، ص ۳۰۲ و ج ۵، ص ۱۷۷.

● ۱۰ رمضان (سال سوم قبل از هجرت)

□ وفات حضرت خدیجه رضی الله عنها

وی، در تمام مراحل، یارو یاور پیامبر بود و نخستین بانویی است که به پیامبر ایمان آورد. او، ثروت مند و سرشناس و در عین حال، نجیب و طاهر بود.

زمانی که مشرکان، پیامبر را آزار می دادند، حضرت خدیجه، در منزل، به آرامش و مداوای وی می پرداخت.

سال وفات وی و حضرت ابو طالب را (عام الحزن) نامیدند.

وی، در ۶۵ سالگی وفات یافت و در قبرستان ابو طالب، منطقه‌ی حجون مکه، به خاک سپرده شد.

● ۱۲ رمضان ۵۹۷

□ وفات ابو الفرج بن الجوزی

از پرهیزکاران عصر خود بود و زمانی که خواستند در حضور ناصر لدین الله، سنی یا شیعه بودن او را بفهمند، معروف است که گفت: «أفضلهم بعد من كانت بنته في بيته». او، متکلم و محدث و فقیه و واعظ قرن ششم هجری بود. هنوز نه سال اش تمام نشده بود که به منبر می رفت و به وعظ و خطابه می پرداخت. هر جمعه، در منزل خود مراسم وعظ داشت و مجلس او با استقبال رو به رو می شد. این مبلغ بزرگ، کار سترگی را بنیان نهاد و تفسیر

قرآن را بر فراز منبر به مردم گفت. بر بالای منبر، یزید را لعن می کرد.

المننتطم و تلبیس ابلیس از کتاب های او است.

از وی پرسیدند: «خلفای بعد از رسول، چند نفرند؟». گفت: «اربع اربع».

وی، در بغداد وفات یافت.

● ۱۲ رمضان ۱ هجری

□ پیمان اخوت بین مهاجران و انصار

رسول اکرم صلی الله علیه و آله برای آن که هر گونه اختلافی را از میان مسلمانان بر دارد و همه را در راه اهداف اسلام متفق سازد، به مهاجران و انصار فرمود: «در راه ایزد، دو نفر، دو نفر، با هم برادر باشید».

خود نیز با علی رضی الله عنه دست داد و فرمود: «این است برادر من».

بر اساس این پیمان، مسلمانان موظف شدند در راه حق، هم را یاری کنند و پس از مرگ نیز از هم ارث ببرند. البته این حکم توارث، بعد از بدر کبر، با نزول آیه‌ای از سوی ایزد، منسوخ شد.

● ۱۴ رمضان ۶۷ هـ ق

□ کشته شدن مختار ثقفی در کوفه

مختار بن ابی عبیده ثقفی، پس از هلاکت معاویه بن ابی سفیان، از جمله رهبران انقلابی کوفه بود که از امام حسین رضی الله عنه و نماینده اش، حضرت مسلم بن عقیل رضی الله عنه حمایت کرد و در نتیجه، از

سوی عبیدالله بن زیاد، دستگیر و زندانی می‌شود. در ایام قیام امام حسین علیه السلام در زندان عبیدالله بن زیاد به سر می‌برد تا این که به وساطت شوهر خواهرش، عبدالله بن عمر، در نزد یزید بن معاویه، از زندان آزاد شد.

پس از مرگ یزید، جهت خون‌خواهی امام حسین علیه السلام در کوفه قیام کرد و جمع کثیری به او پیوستند و تمام قاتلان امام حسین علیه السلام و عناصر اصلی محاربه با امام و اهل بیت را دستگیر و به مکافات اعمال‌شان رساند. او، پس از هجده ماه حکومت در کوفه و نواحی آن، در ۱۴ رمضان ۶۷ در برابر لشکر عبدالله بن زبیر، به فرماندهی مصعب بن زبیر، متحمل شکست شد و به قتل رسید.^(۱)

● ۱۵ رمضان ۳ هـ.ق

□ میلاد امام حسن مجتبی علیه السلام

امام حسن علیه السلام در نیمه‌ی ماه مبارک رمضان، از پاک بانوی نور، فاطمه زهرا علیها السلام و نخستین مرد مسلمان، امیر مؤمنان علیه السلام به دنیا آمد. او، هفت سال با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و سی سال با پدر زنده‌گی کرد. هیچ کس مانند امام حسن علیه السلام از جهت چهره و اخلاق و منش و وقار به پیامبر شبیه نبود.

امام حسن علیه السلام چند ماه پس از خلافت، آماده‌ی جنگ با معاویه شد، اما بر اثر سستی و خیانت عده‌ی زیادی از

فرماندهان و سران قبایل و سربازان و اطرافیان، چاره‌ای جز قبول صلح تحمیلی ندید.

● ۱۵ رمضان ۶۰ هـ.ق

□ حرکت مسلم بن عقیل از مکه به کوفه

اعزام حضرت مسلم از سوی امام حسین علیه السلام به جانب کوفه، پس از نامه‌های پی در پی و دسته جمعی کوفیان به امام حسین علیه السلام و دعوت از آن حضرت برای ایجاد حکومت اسلامی و مبارزه با یزید بن معاویه بود. مردم کوفه، گر چه در ابتدا، استقبال زیادی از مسلم کردند، ولی با تطمیع و تهدید حکومت عبیدالله، سر انجام، وی را تنها گذاشتند و او، مظلومانه به دست ابن زیاد، شهید گردید:

● ۱۵ رمضان ۱۹۵ هـ.ق

□ ولادت امام محمد تقی علیه السلام

امام جواد علیه السلام پس از شهادت امام رضا علیه السلام به دست مأمون، در دوان کودکی به مقام امامت رسید.

علی بن جعفر علیه السلام که از مشایخ و مؤلفان بزرگ و از علویین بود و از محضر پدرش امام صادق علیه السلام و برادرش امام موسی بن جعفر علیه السلام و برادر زاده‌اش امام رضا علیه السلام کسب علم کرد و به فقاقت و دانش مشهور بود، در هنگامی که عمرش

۱- مکارم الآثار، ج ۳، ص ۹۷۳.

حدود هشتاد سال بود و امام جواد شاید پانزده سال بیش تر نداشت، به امامت آن حضرت معترف بود و دست حضرت را می‌بوسید و می‌گفت: «من، بنده‌ی او هستم.»

از برخی احادیث، استفاده می‌شود که معراج پیامبر ﷺ یک بار نبوده، بلکه ۱۲۰ مرتبه خداوند حضرت را به آسمان‌ها برد و در باب ولایت و امامت انجمنی اطهار علیهم‌السلام و معارف الهی، آگاهی‌هایی به آن حضرت داد.

● ۱۷ رمضان ۲ هـ ق

□ وقوع غزوه بدر

بدر، نام چاهی است که در اطراف آن، نبرد میان مسلمانان و مشرکان شعله ور شد. پس از پایان نبرد، کشته‌های مشرکان در آن افکنده شده بود. در این غزوه - که نخستین مقابله‌ی سپاه اسلام با کفر بود - مشرکان و کفار، در آن، از جنبه‌ی ساز و برگ و اسلحه و مهمات، بر مسلمانان برتری داشتند و نفرات آن‌ها سه برابر سپاه اسلام بود سردارانی چون امیر المؤمنین علی ﷺ، حمزه ابن عبدالمطلب، و عبیده بن الحارث بن عبدالمطلب در این جنگ حضور یافته و هفت تن از سران لشکر کفر، مانند ابو جهل، ولید، شیبه، عتبه را به همراه ده‌هاتن دیگر به هلاکت رساندند.

مسلمانان، هفتاد نفر از کفار قریش

را به اسارت در آورده و پیروز مندانه سر ابو جهل را نزد پیامبر اکرم ﷺ بردند. آن حضرت، سجده‌ی شکر به جای آورد.

روایت شده است که در این جنگ، اصحاب رسول خدا ﷺ ۳۱۷ نفر، به تعداد اصحاب طالوت، بود لکن بین مسلمانان معروف است که تعداد اصحاب آن حضرت، ۳۱۲ نفر بوده است.

● ۱۹ رمضان سال ۴۰ هـ ق

□ ضربت خوردن حضرت علی ﷺ

در سال چهارم، گروهی از خوارج، در مکه جمع شدند و مذاکره کردند. آنان بر کشته‌های نهروان گریستند و سه نفر، باهم عهد کردند که در یک شب، امیر مؤمنان علی ﷺ و عمر و عاص و معاویه را بکشند.

ابن ملجم، کشتن علی ﷺ را پذیرفت و وارد کوفه شد. زنی، از خوارج را - که پدر و برادرش در نهروان کشته شده بودند - علاقات و از وی خواست‌گاری کرد. قطام گفت: «مهر من، سه هزار درهم و غلام و کنیز و کشتن علی بن ابی طالب است.» او، وردان بن مجالد را نیز به یاری ابن ملجم فرستاد و خود، شب نوزدهم در مسجد خیمه زده و مشغول اعتکاف بود. آن سه ملعون، به عزم قتل حضرت علی ﷺ به مسجد آمدند. قطام، بافته‌ای از ابریشم به سینه‌ی هر یک بست و شمشیرهای به زهر آب داده شده را به آن‌ها داد.

هنگام صبح که صدای علی به «یا آیتها الناس! الصلاة!» بلند شد، ابن ملجم و یاران اش شمشیر کشیدند، بر حضرت حمله کردند و گفتند: «الحکم لله لا لک یا علی!». شمشیر شیب، خطا کرد، ولی شمشیر ابن ملجم بر سر حضرت خورد و شکافت و خون جاری شد و محاسن شریفاش را که پس از رحلت پیغمبر خضاب نشده بود، به خون خضاب شد.

● ۲۰ رمضان سال ۸ هجری

□ فتح مکه

در سال ششم هجری، پیامبر اکرم ﷺ با اهل مکه، در محل حدیبیه پیمان صلحی امضا کردند که بر اساس آن مقرر شد که هر قبیله، می تواند با هر یک از دو گروه قریش یا مسلمانان پیمان ببندد. در نتیجه، قبیله ی خزاعه، با حضرت رسول ﷺ، و قبیله ی بنو بکر، با قریش پیمان بستند.

در سال هشتم، درگیری بین بنو بکر و خزاعه پدید آمد و قریش، بنو بکر را در جنگ یاری کردند. به این ترتیب، پیمان صلح حدیبیه از طرف قریش نقض شد؛ زیرا، قریش، با همپیمانان مسلمانان وارد جنگ شده بود.

ابو سفیان، سر گروه قریش، که متوجه عواقب این پیمان شکنی شد، شتابزده خود را به مدینه رساند تا پیمان را تجدید کند. پیامبر، به پیشنهاد وی پاسخ ندادند. او، نزد برخی از صحابه

رفت، آنان هم نپذیرفتند. او، آن گاه نزد علی ﷺ آمد و تقاضای شفاعت نزد پیامبر ﷺ کرد. علی ﷺ فرمود: «در تصمیمی که پیامبر اکرم ﷺ گرفته، ما، چون و چرا نمی کنیم». ابو سفیان، از حضرت فاطمه ﷺ خواست که فرزندش حسن - که کودک بود - قریش را پناه دهد و در نزد رسول خدا شفاعت کند. حضرت فرمود: «حسن، هنوز کودک است.»

به هر حال، او موفق نشد و به مکه بازگشت. پیامبر هم دستور بسیج عمومی صادر کرد و در دهم رمضان سپاه ده هزار نفری مسلمانان مدینه، به سوی مکه، به طور مخفیانه حرکت کردند. لشکر، در منطقه ی «مَرَّ الظَّهْران» فرود آمد. عباس، عموی پیامبر، ابو سفیان و گروهی را دید که به جاسوسی آمده اند، آن ها را برای امان گرفتن نزد رسول خدا ﷺ برد. ابو سفیان، از روی ناچاری، مسلمان شد و پیامبر شرایطی را برای در امان ماندن قریش مطرح کرد و ابو سفیان آن شرایط را به مردم ابلاغ کرد.

در بیستم ماه رمضان، سپاه اسلام وارد مکه شد و کعبه و مسجد الحرام را از لوٹ بت و بت پرست پاک کرد و به بلال بن رباح دستور داد به بام کعبه برود و با صدای بلند اذان بگوید.

در این روز علی ﷺ بردوش پیامبر رفت و بت های کعبه را بر زمین انداخت.

● شب ۲۱ رمضان ۴۰ هـ ق

□ وفات موسی بن عمران و یوشع بن نون علیهم السلام و عروج حضرت عیسی به آسمان

● ۲۱ رمضان ۴۰ هـ ق

□ شهادت امیر مؤمنان علیه السلام

امام علی بن ابی طالب علیه السلام در سی عام الفیل (۲۳ سال قبل از هجرت) از مادری به نام فاطمه بنت اسد در داخل کعبه، دیده به جهان گشود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که از هشت ساله گی در کفالت و حمایت حضرت ابی طالب علیه السلام و همسرش فاطمه بنت اسد رضی الله عنهما بود، از نخستین روزهای زنده گی حضرت علی علیه السلام با او مانوس بود و او را چون فرزندی گرمی، در آغوش محبت خود پروراند.

پس از آن که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با حضرت خدیجه رضی الله عنهما ازدواج کرد و زندگی جداگانه ای تشکیل داد، از عمویش ابی طالب درخواست کرد تا اجازه دهد، علی را به خانه خویش برد و تحت کفالت و پرورش خویش قرار دهد.

حضرت علی علیه السلام از آن پس، همیشه، با پیامبر صلی الله علیه و آله بود.

سرانجام، آن حضرت، پس از نزدیک به پنج سال خلافت، در سن ۶۳ ساله گی، به دست شقی ترین فرد امت، یعنی عبدالرحمان بن ملجم مرادی، در مسجد کوفه، مضر و دو روز بعد به

شهادت رسید.

● ۲۵ رمضان ۳۸ هـ ق

□ وقوع جنگ نهر واز

منافقانی که تحمل حکومت عدل اسلامی امام علی علیه السلام را نداشتند و از ابراز و اعلان ناخشنودی خویش نسبت به علی علیه السلام بیم ناک بودند، با آن حضرت در جنگ های جمل و صفین شرکت کردند، لکن پس از خدعه های معاویه و عمر و عاص در به نیزه کردن قرآن در گرما گرم جنگ صفین، فرصت مخالفت پیدا کرده و با دست کشیدن از جنگ، امام علی علیه السلام را نیز مجبور به ترک جنگ و پذیرفتن حکمیت کردند.

این گروه - که در تاریخ اسلام به نام «مارقین» معروف شدند - پس از جنگ صفین، دائماً، به دنبال بهانه و فتنه جویی بودند تا این که در مقابل امیر مؤمنان ایستادند و با ۱۲ هزار نیروی جنگ، صف آرایی کردند.

با نصیحت علی علیه السلام، دو سوم آن جمع، از جنگ منصرف شدند، ولی اصرار یک سوم دیگر، جنگ را شعله ور ساخت.

در این جنگ، تنها، نه نفر از مارقین جان سالم به در بردند و بقیه هلاک شدند.

● ۲۷ رمضان ۱۳۷ هـ ق

□ لغو امتیاز تنباکو به فتوای

میرزای شیرازی

پس از آن که استعمار انگلیس، با طرفندehایی، امتیاز توتون و تنباکو را از ناصر الدین شاه قاجار گرفت، خیل دختران فرنگی و زنان بدکاره‌ی خارجی به سوی ایران سرازیر شد و در گوشه و کنار شهرهای بزرگ اقدام به ایجاد مراکز فحشا و فساد کردند.

به دنبال آن، مبلغان و مبشران مسیحی نیز به تدریج وارد کشور شدند و کشور اسلامی ایران را همانند هندوستان، مورد تاخت و تاز فرهنگ ضد اخلاقی خویش قرار دادند.

علما و مجتهدان دل سوز، احساس خطر کردند و با دعوت مردم به اعتراض، علم مخالفت برداشتند.

روحانیان مانند سید علی اکبرفال اسیری، در شیراز، میرزا جواد آقا مجتهد تبریزی، در تبریز، میرزا حسن آشتیانی، در تهران، با یاری مردم شورش کردند.

مرجع تقلید شیعیان، آیه الله میرزای شیرازی - که در آن هنگام، در سامرای عراق به سر می برد - از اعمال حکومت ایران و واگذاری امتیاز توتون و تنباکو به انگلس و باز گذاشتن دست خارجی‌ها در کشور، بسیار ناراحت و متأسف بود.

به همین جهت، نامه‌هایی برای ناصر الدین شاه قاجار فرستاد که بی اثر بود، لذا او برای نجات اسلام و مسلمانان، فتوای تاریخی خود در تحریم تنباکو را

صادر کرد: «الیوم استعمال تنباکو و توتون بایّ نحو کان، در حکم محاربه با امام زمان، صلوات الله وسلامه علیه، است.»

پس از فتوای میرزای شیرازی، مردم، به دعوت روحانیت، جواب مثبت دادند و در قیام خود شهیدانی نیز تقدیم کردند. سرانجام، شاه، چاره‌ای جز فسخ قرارداد نیافت.

● آخرین جمعه ماه رمضان (۱۷ دی)

□ روز قدس:

قدس، نخستین قبله و حرم دوم مسلمانان جهان است که سرزمین اصلی میلیون‌ها آواره‌ی مسلمان فلسطینی است. سرزمین فلسطین، از جمله بیت المقدس، از سال ۱۹۴۸ میلادی به اشتغال صهیونیست‌ها در آمد و به تدریج، ساکنان اصلی، از آن جا رانده شده و به صورت آواره، در کشورهای عربی مقیم شدند و به جای آنان صهیونیست‌های غاصب از سراسر دنیا جمع شده، در آن صاحب خانه شدند.

حضرت امام خمینی، رضوان الله علیه، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با تعیین آخرین جمعه ماه مبارک رمضان، به عنوان روز قدس توجه مسلمانان جهان را به پیشتیبانی مستمر از مسلمانان فلسطین و آزاد سازی اراضی اشغالی معطوف می‌کرد.